

HRVATSKA RIEČ

Predplatna cijena: na godinu K 12. — Za pô godinu K 6. — Za Šibenik na godinu donašanjem u kuću K 12. — Za Inozemstvo na godinu K 12. — Šibeniku suviše poštarski trošak. — Pojedini broj 10 para. — Plativo i utuživo u Šibeniku.

Izlazi sredom i subotom

Uredništvo, uprava i tiskara ista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglaši tiskaju se po 12 para peti redak ili po pogodbi. — Priborbena pisma i zahvale tiskaju se po 20 para po peti redak. — Nefrankirana pisma ne primaju se. — Rukopisi se vraćaju.

Šibenik, 21. siječnja.

Da je u „utvari“ sve neiskreno, a u klupku zbijeno samo da se održi, to je svak znao, ali da ju počinje harati i bolest utvaranja, o tom se je vidjelo znakovima tek ovih dana. Ima ih u njoj, koji se vide već u čarstvu bezsmrtnika, pa u toj umišljenoj razmeću se ko da se svak već klanja aureoli, koju cijene da imaju oko glave. Naravna stvar, da tu bolest utvaranja potencira ambicioznost, pa kako je ta još najbolje razvijena u „starome parlamentaru“, tako se je on u utvaranju najviše odlikovao. A od utvaranja do blamaze vrio je kratak put; — to je on takodjer okušio u utorak. Popose se na stolicu, pa se višok hvali... i drži peroracije o legislaturi; gestikulira ko nikad dosle, a jakom dijapasonu mu se svaki divi... a sve to, da do kaže, kako su pravaši neznanice kad traže prenjanju jednog paragrafa zemalji, reda, koja ide za tim, da se ukine prevlast saborskog predsjednika u sastavljanju dnevnog reda sabora, srednica; a da se dodje do toga, da taj dnevni red bude sastavljen u sporazumu s proteljicima sabora, klubova. To je bilo težko, ali se nitko nije usudio ustati proti, nego jedini „stari parlamentarac“ u ime „pravog rodoljublja“. Bože moj, kako zvući to „pravo rodoljublje“ u ustima g. Biankinia, a još ovđe u ovom pitanju! Tu se radilo da se izpravi jedno protuslovje, da zastupnici po tom budu mogli znati o čemu se u saboru razpravljati, a kad se to traži, onda je to za g. Biankinia ne samo neznanje, nego i „nerodoljubno“, protutuštanovo.

Vrijlo je naravno, da je g. Biankini morao za to dobiti dolične odgovore. Rečeno mu je, da izkrivljuje, da je mistifikator. Dobio je još nešto: doživio je blamazu, jer neznanice dr. Tommaseo, Radić, Tresić i svi oni drugi, njih skupa 19., uvđiveše, da je stari parlamentarac ovog puta posmrtnu.

A znate li zašto je posmrtnu? jer se nije radio ovog puta o „interesima“.

Posmrtnu je i za to, jer duševna dispozicija g. Biankinija sasma je različita, oprijeća od one kod pravaša. Ovi su proti svakoj politici, pa i najradikalnijoj, kad ona krišom služi ljudima, koji nisu s narodom, i od kojih se nuda koristi, čestitaju i položajima na štetu naroda i njegova ponosa. Biankini i drugovi, oni su proti pravašima jer ne mogu da vide njihove osobe, koje su im na smetnju, na putu, pa da to udri na njih. To su dve različite vrsti borbe: Prva je načelna, druga je osobna; prva je iskrena, druga je animozna — a onda naravno, da su za drugu uvek u izgledu nove blamaze. I bit će ih.

Biserje hrvatskog narodnog jezika.

Ljubi, rode, jezik iznad svega,
U njem živi, umri za njega!

VI.

Rad oko poslovica kod modernih naroda.

Sad bi red bio da pregledamo, koliko je književnost modernih naroda za svoje narodne poslovice nčinila. No, to je ogromno polje rada, koje bi jedva mogli izcrpiti koja knjiga, a ne jedan letimčić pregleđ, kakav je naš.

Stari su narodi učinili dosta u promicanju ovog nauka, te si druge poticali na ljubav pravom narodnom blagu, kojim su se vješto poslužili i za svoja književnička djela. Izpredajući njihov rad sa vremenima u kojim su živjeli i sredstvima, kojima su razpolagali, preuzeto bi bilo misliti da su mogli toliko učiniti, koliko se danas u učenju poslovice napredovalo.

Bez svake sumnje našeg je doba slava i ponos, ako je nauka i uvaženje poslovice diglo se do velikog sjaja. Kada promatramo precevog važnog nauka, kada vidimo da se u procjenjivanju poslovice slazu najveći umnici svih naroda, tada nije sumnjići o utjecaju poslovice na ljudski život i na ljepotu narodne knjige. Ovo skladno mišljenje velikih umnika neobrovit je do-

Sabor u Zadru.

Sjednica 18. siječnja 1910.

Predsjednik otvara sjednicu u 11 i pol pr. podne.

Od strane vlade prisutni su: Namjestnik Nardelli, podpredsjednik Tončić i savjetnik Gol.

Zapisnik prošće sjednice biva prečitan i odobren.

Prikazane su razne molbenice, među kojim ona gospodra Dračar iz Šibenika za pripomoć za sabiranje narodnih motiva, veziva i nošnje. Molbenica biva na predlog zastupnika dr. Drinkovića upućena finansijskom odboru.

Prikazano je nekoliko interpelacija na vladu, među kojima dviye zastupnika Prodana: o zaštiti naših ribara prama utakmici tudjincima i o konjarnici Župani u Nušiću.

Tončić odgovara na više upita, među kojim na upite Prodana o gradnji obale u Premodi, veče, da će ta gradnja biti užeta u obzir god. 1910. ili 1912. o ustanovljenju dvosedmčinih parobrodarskih pruga Zadar—Sali za Luku, Dugi otok i Ravu, veče da će bili uvezeti u obzir ticanje Luke.

Prelazi se na dnevni red.

1. Predlog zast. Tresića, da ne imadu poohaditi javnu pučku školu nego ona dieca, čiji je materinski jezik nastavni jezik odnosne škole — upućen je školskom odboru.

2. Prelazi se na razpravu vrhu predloga Prodana o gradnji prikladnja pomješa za hrvatsku pučku školu u Zadru.

Predsjednik opaža, da je već u ovom sajedanju prihvaćena rezolucija, kojom se pozivaju načelnici načelnika, da nabavi za tu školu pristojna pomješa; da je takodjer sabor povisio na K 25.000 prinos za vanredne potrebe iste škole; veći, da će zem. odbor nastojati okrešti štu skorijeg rešenje ovog pitanja.

Prodan pristaje obzirom na izjavu predsjednika, da se skine sa dnevnoga reda njegov predlog, ali opaža da se u tom pogledu još nije ništa učinilo.

3. Prvo čitanje predloga zast. Prodana, da se pri budućim uređovanju izdanjima izpravi hrvatski tekst § 35. zemaljskog reda.

Prodan navadja, da hrvatski prevod § 35. zem. reda glasi: Saborski predsjednik određuje, „koj je se predmeti i po kojem redu rasprijavači“, dočim po izvorniku tačan prevod mora glasiti: „Saborski predsjednik određuje, koj se redom imaju predmeti rasprijavači. U hrvatskom prevodu veli, umetnuta je stavka „koj je se predmeti“. Po njemačkom izvorniku i talijanskom prevodu, predsjedniku ne pridapa izključivo pravo da odredi, koji se predmeti imaju rasprijavači, nego da ustanovi samu red, kojim se imaju rasprijavači. Razlika je bitna. Hrvatski tekst zavodi je u bludnju i samoga saborskog predsjednika, koji se je na isti pozvao,

kao o koristi i važnosti poslovice, te je i zasluzen ukor nekim današnjim mudrijašima, koji lako omalovaljavaju to narodno blago.

Vriedi dakle da prikažemo rad modernih naroda oko poslovice, da se u druge ugledamo da nam ne zamre u duši ljubav prema maternskom jeziku i procvatu hrvatske knjige.

a) Inglezi i Niemci.

Inglezki narod u istinu može se ponositi, da se za rana kod njega počele sakupljati poslovice. Prva je zbirka od g. 1477., a uredio je i tiskar Kristian pizanski (The morale Proverbes of Cristine di Pisa). Ova je zbirka danas vrlo rijeka, to ono malo primjeraka, koji se još nahode, bogati Inglezi kupuju za velike svete. U naše doba nauka o poslovicama kod Ingleza baš lije prenudre. Medju ostalima na glasu je zbirka Hazlitt-a (1869) a osobito Bohn-a (1860). Ovdje valja spomenuti glasovitog englezkog književnika Shakespearea (Sekspir). Doduše nije on priredio posebne zbirke, ali je uvidio vrijednost poslovica za lijevu knjigu, te je i mnoge unio u svoja neumrla djela. Pače na čelo vaju o tih djela stavio je poslovice: „Mjera za mjeru. Sve je dobro kad izpane dobro.“

Bez svake sumnje našeg je doba slava i ponos, ako je nauka i uvaženje poslovice diglo se do velikog sjaja. Kada promatramo precevog važnog nauka, kada vidimo da se u procjenjivanju poslovice slazu najveći umnici svih naroda, tada nije sumnjići o utjecaju poslovice na ljudski život i na ljepotu narodne knjige. Ovo skladno mišljenje velikih umnika neobrovit je do-

da opravdava izključenje zastupnika od sporazumnog sastavljanja dnevnog reda. Običaj je, kod svih parlamenata, da predsjednici dogovorno se pročelnici klubova sastavljaju program rada u odnosnom zasjedanju. Tim se olakšuje razpravljanje i sami zadatci predsjednika, te traži, da se pogrešan prevod izpravi prama originalna.

Biankini u stajje odušno proti tom predlogu. Hrvatski je tekst veli za nas autentičan. Po

dosađašnjoj praksi sabor je držao § 35. kako je ustanovljen u hrvatskom tekstu. Pozivlje se na engleski parlement, gdje odlučuje tradicija: Sastav dnevnog reda, tako zahtjeva zast. Prodana, da bi dugnula i potekoča. U formalnom pogledu opaža, da bi trebao zakon, da se obavi traženi izpravak, jer da je hrvatski tekst sadržan u „Listu pokrajinskih zakona“ (kojeg se u ovo doba 1861. nije ni bilo. Op. ured.). Veli, da zemaljski red nije bio glasovan u sabornim (glasov: tko je to užvratio?) već da je bio oktirovan, pa se stoga imamo držali hrvatskog teksta, jer da ne možemo priznati, da bi drugi tekstovi bili izvorni. Govornik se uz prekidanje i povike obara na pravaške zastupnike, veče im, da ne znadi, da je zemaljski red oktirovan i da se hrvatski tekst ima zakonom preinačiti. Na što mu se sa pravaške strane predbacuje, da izvrće i da nezna što govori.

Dr. Dulibić opaža, da Biankini ne čini drugo nego izkrivljuje i stvar u namjeru predlagatelja. Zemaljski je red bio oktirovan. Za Dalmaćiju su izdani samo prevodi talijanski i hrvatski. Od god. 1861. unapred za mnogo godina sabor se vladao polag talijanskog teksta, na temelju tog bi sabor razpravljao, i toga se je teksta, koji odgovara njemačkom izvorniku saborskog predsjednika držao tako, da se je smatrao autentičnim. O praksi, da se je privlačio predsjednik izključivo vlast, da sastavi dnevn red, ne može potom biti govora, niti ima o tom govor u poslovniku. Radi se o jednostavnoj pogrešci, o prevođici, koja književnost sabora, da sudjeluje pri sastavljanju dnevnog reda, izključuje sabora od takovog utjecaja bezmislača, jer je može da bude u engleskom liberalnom ustavu. Nikakvo izvrštanje ne može da ukloni činjenicu, da je izvornik njemački, a da su tekstovi hrvatski i talijanski publicirani izričito kao prevođici. Ali dok je talijanski prevod § 35. tačan nije tako hrvatski, koji je u bitnoj odredbi na štetu sabora izopachen. S toga je opravdan predlog zast. Prodana, da se i u hrvatskom prevodu utvrdi, da sastav dnevnog reda nije izključivo pravo predsjednika, već da to može uzsljediti i dogovorima sa pročelnim stanicama; po hrv. tekstu predsjednik bi bio absolutista u tom pogledu; dočim, bi sporazum pri sastavu dnevnog reda bitno olakotio razpravljanje, podigao ugled zastupstva, jer po današnjem praksi zastupnik danas ne ima pojma što će biti sutra predmetom razprave.

U sabiranju i proučavanju poslovica medju svima dolaze na prvo mjesto Niemci. Broj knjiga koje sadržavaju ih se kako mu drago bave ovim narodnim biserjem, mogu same sačinjavati bogatu i lietu knjižnicu. Oni posjeduju prvu zbirku na latinskom jeziku. (Proverba germanica atque in latinum traducta per Henricum Badileum) od g. 1508. Dakle poslike Ingleza, ali ipak danas su Niemci puno napredniji od njih. Vriedi napomenuti, da sami supruzi Reinsberg-Düringfeld objedoljani (1862—65) do osam svih poslovica u kojima ih na mnogo načina provlačaju. Oni su za ovu vrstu nauke siline novce potrošili. Zaista zamjera i požrtvovana ljubav! No, osim napomenulih osam svezaka, tiskali su i rječnik, u komu se — u izvornim jezicima — prisposabljaju i tumače germaniske i romanske poslovice.

b) Francuzi, Španjolci, Talijani.

Kod Francuza je veliki broj sabiratelja, a broj ih preko sedamdeset. Osobito početkom XIX. veka, za pravratu, počelo je bijuno cvati učenje narodnih poslovica, te je veoma napredovalo da naših dana. Razne akademije, kojima morati na duši ovaj znameniti rad pripomaju moralno i materijalno one, koji se s njime bave.

Španjolci imaju prvu zbirku od god. 1515 (Refranes formosissimos in prouechoso s glosados) u narodnom jeziku. Između romanskih plemena izliči se Španjolci svojom bujnom maštom i slikovitim govorom, te je našu rodu po volji kad mu se tako govor i piše. To je i uzrok, da se velika većina njihovih književnika rado služi poslovicama i plietu ih u svoja djela. Medju njima odlikuje se u tom maru i ljubavi dobo poznati Cervantes. On je postigao slijajan uspjeh sa svojim „Don Quixotom“, u kojemu je umetno, svu silu najljepših španjolskih poslovica, opisivajući zaisto vješto čudi svojih junaka i začinjavajući njihove razgovore. Uspjeh ovog djela znatan je dokaz o vrijednosti poslovice za narodnu književnost.

Talijani se ne mogu takmiti sa ostalim velikim narodima ni radi broja ni radi ugleda sabiratelja. Izuzetak svakako čini književnik G. Giusti. On je, kao malo tko, neumorno radio oko poslovica do smrти, a svoj golemi trud nije mogao da života tiskati ni vidjeti, kakovim su oduševljenjem njegovi sunarodnjaci primili dragocijenu baštinu.

Pokupio je do tri hiljade poslovica, kojima

su priklopili svoje Gino Capponi i Aurelio Goti (ovaj g. 1855). Tako čitava zbirka iznáša

Prodan primjećuje da poslovnik ne dava predsjedničko pravo, što mu ga daje hrvatski tekst, koji je u § 35 falsifikat na štetu sabora. Zahtjev da se ispravi stvar koja je sasvim pravedna i razborita.

Biankini podmeće, da je Dr. Dulibić kaza, da je sabor razpravlja zemaljski red, da je Dr. Dulibić mu dovukuje da izvrće i optuže da je isti bio oktirovan.

Dr. Dulibić piše, zašto zast. Biankini tako izvrće. Veći, da je kaza, da je sabor u početku vodio razprave i držao se talijanskog teksta, pošto je tada talijanski jezik bio faktično uredovni jezik sabora. A taj talijanski tekst, odgovar izviku, dočim hrvatski ne. Čemu se toliko ištu se traži izpravak na korist sabora?

Dr. Zillotti vela, da zbila postoji bitna razlika između hrvatskoga i talijanskog teksta. Kad bi vredio hrvatski tekst § 35. onda bi stalo u vlasti predsjednika, da po volji ne dopušta, da bilo koji predmet dođe na razpravu. Ovdje se radi o tumačenju, pa nevi razlagala, zašto sabor ne može da putem interpretacije izpravi pogrešan prevod. Veli, da će glasovati za predlog zast. Prodana.

Razprava je zatvorena. Zast. Biankini predlaže poimenično glasovanje.

Predlog Prodana primijen je 19 proti 11 glasova.

Prvo čitanje predloga zastupnika Prodana o uvedenju običja i jednog prava glasa za občinske izbore.

Prodan izriče protuslovje, što se izbore za carevinsko viće obavljaju na temelju običega prava glasa, dočim izbori, za občine, slijede po zastarjelim redom.

Covjek i najmanje naobrazbe može da bolje spozna interes občinske nego li velike državne interese, pa zašto ne dat mu, da sudjeluje pri izborim svak jednakim pravom. Nada se, da će njegov predlog biti jednouđeno prihvaćen.

Srzenić veli, da bi sabor prekorao djelokrug, kad bi glasovao, traženju izbornog reformu.

Predsjednik i u mno na to primjećuje, da je sabor nadležan, da stvara zaključke glede izborne reforme za občine.

Nakon razprave predlog Prodana bi upućen izbornom odboru.

5. Predlog zast. Milića, da se ustavi 10 štipendija po 200 kruna za mladice, koji žele pogoditi gravitelsku školu u Splitu — blji upućen finansijskom odboru.

6. Predlog zast. Kunjašića, da se ustavi novi magaz za prodaju ribarske soli u Veljelicu — nakon razprave u kojoj sudjeluju Zast. Kunjašić i Biankini — primijen i u drugom čitanju.

7. Predlog Dra. Drinkovića, da se odredi doprinos od 60.000 kruna na godinu za

Španjolci imaju prvu zbirku od god. 1515 (Refranes formosissimos in prouechoso s glosados) u narodnom jeziku. Između

romanskih plemena izliči se Španjolci svojom bujnom maštom i slikovitim govorom, te je našu rodu po volji kad mu se tako govor i piše. To je i uzrok, da se velika većina njihovih književnika rado služi poslovicama i plietu ih u svoja djela.

Medju njima odlikuje se u tom maru i ljubavi dobro poznati Cervantes. On je postigao slijajan uspjeh sa svojim „Don Quixotom“, u kojemu je umetno, svu silu najljepših španjolskih poslovica, opisivajući zaisto vješto čudi svojih junaka i začinjavajući njihove razgovore. Uspjeh ovog djela znatan je dokaz o vrijednosti poslovice za narodnu književnost.

Talijani se ne mogu takmiti sa ostalim velikim narodima ni radi broja ni radi ugleda sabiratelja. Izuzetak svakako čini književnik G. Giusti. On je, kao malo tko, neumorno radio oko poslovica do smrte, a svoj golemi trud nije mogao da života tiskati ni vidjeti, kakovim su oduševljenjem njegovi sunarodnjaci primili dragocijenu baštinu.

Pokupio je do tri hiljade poslovica, kojima su priklopili svoje Gino Capponi i Aurelio Goti (ovaj g. 1855). Tako čitava zbirka iznáša

udištenje bezkamatnih zajmova za obnovljenje vinograda.

Dr. Drinković obširno obražala predlog. Narod se veli, duži, da uzmogne obnoviti uništene vinograde, pa za to propada. Vlada nije još, uza sva traženja naroda i obećavanja s njezinе strane, udjelila vinogradarim niti pare u ime bezkamatnih zajmova. Francuzki vinogradari bi uskrsli usled obilate državne pomoći. Isto se se može reći za druge vinorodne pokrajine ove monarhije. Samo je Dalmacija ostala lišena takove pomoći. Živo preporuča saboru, da prihvati nješto predlog.

Radić veli, da nije načelno protivn tome predlogu, ali veli, da je već u proračunu predviđena svota od 50.000 za pobijanje filosere, pa da je to dosta.

Dr. Ziliotto zagovara predlog Dra. Drinkovića, za da se i time učini pritisak na vladu da se makne.

Savjetnik GOLF brani vladu i veli, da su neke občine zakasnile sa svojim predlozima; za one, kaže, što se prijavile, kao za Šibensku, već je određena svota, koje će biti izražena čim prvo.

Dr. Drinković pobija navode Radića i napada vladu. Od svih, veli, u proračunu predviđenih svota nije još nitko ništa dobio. Medutim je narod očekivao zajmove, a pošto se tim otezalo, morao se je dužiti, jer nije mogao ostaviti onako opustošene vinograde. Pozivlje vladu, da udeli odma zajmove, jer je svaki dan i otezanja upravo koban za narod.

Predlog Drinkovića upućen je finansijerskom odboru.

Predlog Vukovića, — da pri trgovackim ugovorima sa Srbijom i Crnomorjem bude dozvoljen uvoz živog blaga — bi prihvaćen u drugom čitanju a tako isto predlog Radimir, a gledje pregled blaga od strane veterinaru, pri čemu narod nailazi ni silne potiske.

Tim je sjednica prekinuta u 2^{1/2} po podne. Nastajna je sjednica u četvrtak.

Političke vesti.

Program grofa Hedervary-a O programu grofa Hedervary-a nije se još ništa autentična čulo. Sam Hedervary ne će da o tom govor. Uz sve te se pronose neki podaci o tom programu. Veli se, da je temelj programa grofa Hedervary-a izborna reforma na najširoj bazi. On je za provedbu izborne reforme, koja sadržava sveobči izborno pravo glasa bez ograničenja cenzurom ili plurarnim sistemom. Nadalje kani Hedervary provesti upravnu reformu. Među ostalim polaze važnost, da ustali odnos najšire upravnih činovnika, čija je pozicija izbornom u županije osigurana samo na 6 godina. Osim toga želi Hedervary reformirati pravosudje, uvesti kodifikaciju privatnog prava i reformu gradjanskog procesualnog prava. Hedervaryev program imade reformatorni karakter, te želi oko njega skupiti jednu 67-mašku grupu, koja bi imala da taj program proveđe, t. j. da bude neka vrst reformatorske stranke. — Novine su raznili vlasti, da će grof Hedervary, pošto bude imenovan, sa strankama pregovarati. Sa njegove se strane to oprovrjava. Novi ministar se kani pregovarati u tom smislu, da ga možda stranke podupriju kao saborsku vladinu većinu. On u obče ne teži, da ove stranke nazove svojom većinom. To je pokazao od prve dana, kad je počeo pregovarati sa političarima glede ministara. Hedervary će dakle, pošto se vrati u Peštu jedino posjetiti vodje stranke i zatražiti od njih na temelju svoga programa indemnitet. Drugih pregovora ne može

nešto preko 6200 poslovica. Malo, ako se uzme u obzir tako veliki narod, kod koga je uvek crkvena književnost, jer su poslovice pravo biserje lijepe književnosti.

Priznat je dakako Giusti, da je svoj nadrad obdario lepošću knjigom, koja je prvi put tiskana u Firenci g. 1853. (*Raccolta di Proverbi Toscani con illustrazioni, cavati dai manoscritti di Giuseppe Giusti*). I danas je ta zbirka na tokom glasu da spomen poslovica u Italiji uvek sjeća Giusti-a. To je doduše zamjeran uspjeh i zasluga nagrađa za uloženi trud.

Treba ovdje spomenuti djelo u tri svezaka g. *Straforella* (La sapienza del mondo ovvero Dizionario universale dei Proverbi di tutti i popoli ecc. Torino 1883.) Premda ovo djelo sadrži veliku mnoštu poslovica, ipak u vrednosti i koristi književnoj zastaje sa Giustijevim.

Možda se komu učini čudnovatim, ali je živa istina da Talijani još čekaju jednu izcrpljujuću nauku o poslovicama, da osim njezine unutarne vrednosti prikaže i zanimive različnosti, koje se opažaju u poslovicama raznih talijanskih pokrajina. Izbila, takove različnosti u sintaksi i u dinovitosti malo je, mislim, gdje drugamo naći

biti, jer grof Hedervary nema nikakove intencije, da stupi sa strankama u bliži saobraćaj.

Madjari u hrvatskom primorju. Društvo južne željeznice prvo je bilo, koje je poslovalo uređivanjem divnog našu Opatiju. Ono je sagradilo svratište „Štefaniju“, veliki park s vodom „Angiolina“ i kavatu „Quarnero“. Madjari bi se rad sada i u Opatiji ugniesditi. Peče ih hrvatsko obilježe ovoga svjetskoga lječilišta i zabavista u susjedstvu tobož madjarske Rieke, pa bi ga radi očišćiti crveno-bielo-zelenim bojama, makar i vodenima. Hoće da kupi svu imovinu društva južne željeznice, u koje se ima sastavilo društvo i to madjarski velikaš grof Pavao Teleky, ravnatelj riečke komercijalne banke Robert Tibor, i jedan viši činovnik madjarske poljudjelske banke dr. Paupara. Za spomenute zgrade i nasade nude društvo južne željeznice čest i pol milijuna kruna. Društvo je priravljeno ponudu prihvatiću uz neke uvjete o plaćanju, i tako Madjari otimaju stopu po stopu hrvatskoga Primorja.

Talijanski general o Jadranskim utvrdama. Admiral Astuto objelodanuje u jednom vojničkom listu članak, u kom se osvrće na vist o austrijskom utvrdjenju Šibenske luke, Veli, da bi time ta luka bila jača, nego li je francuska Biserata. Valja se diviti, kako austro-ugarska racionalno provadja svoj pomorski program, te i na tom polju hoće da se okoristi aneksijom. Poziva Italiju, da suprot trokutu utvrdjenih luka Pula-Piran-Kotor postavi na priljivo obali druge utvrde.

Kretsko pitanje. U kretskom pitanju kao da je nastao preokret. Odgovor zaštitnih vlasti na posljednju verbalnu notu Turske tako je blizi stanovištu Turske u kretskom pitanju, da Turska može punim pravom očekivali, da će doskora doći na Krete da upozoste mirnih odnosa i da će se kretsko pitanje rješiti tako, da će nju zadovoljiti. Nakon intervencije grčke vlade namisliće su zaštitne vlasti da se kretsko pitanje rješi tako, da se Krete dade autonomiju pod nadzorom zaštitnih vlasti, te je već bio ravnatelj Švicarskog saveza za alkohol. Millich izabran za finansijskog inspektora na Krete. Na posljednji dogodjaj nam pokazuju, da je Turcima uspješno predobitli za svoje stanovište zaštitne vlasti, te da će turske čete dokora zapostjeti Krete, kojoj će se za tim povratiti ustaniva život. Krete će dakle ostati vlasništvo Turske.

Otvorenje parlamenta južno-afričkih republika. Službeno sejavlja, da će princ i princeza od Walesa poći da prisustvuju otvaranju prvoga parlamenta južno-afričkih republika. Put na koji će uslijediti na kakvom ratnom brodu već na običnom parobrodu „Balmoral Castle“ u „Union Balmoral liniji“. Prispjet će visoki par u mjesecu rujnu onamo, jer početkom listopada otvara se parlamentat južno-afričkih republika. Prije samoga prisuća u parlamentu posjeti će princ i princeza najprije gradove uz obalu, a onda će se zaputiti na dulje putovanje u unutrašnjost zemlje. Put će ih voditi sve do Gambesia a moguće i do Viktorijinog slapova. Tu će posjetiti i zanimaju mjesto u pojedinim krajevima. Odmah posle otvaranja parlamenta vratiti će se princ i princeza u Englezku i to iz Kapstadta.

Zapuštenost ribanja u našim riekama i jezerima.

Mi smo u našem listu više puta pisali o zapuštenosti naših rieka i jezera, te smo napisali da je za njihovo uređenje nadležna zemlja, odnosno pokrajinsko poljudjelsko vijeće,

kao u Italiji. Dakako da ga tu ulazi značajna raznolikost čudi i podnebjja, a osobito zapletost narječja.

c) Rusi, Poljaci, Česi.

Velike zbirke poslovica u svojoj književnosti posjeduju Rusi. U ovoj vrsti nauka mogu oni ponosito stati uz bok najnaprednijih naroda u Evropi. Razne akademije u Petrogradu i Moskvi, znajući koliko poslovice vrede za uzdržavanje čistoće jezika, znatno novčane svote doprinisužu taj nauk, i dobro nagradjuju sabiratelje. Od ovih su vrednijesposmena Altman, Snegirov, Kieseveter i Samenov. Najuglednije je zbirka „Poslovicy ruskoga naroda“ (Moskva 1862.) U njoj je poredano blizu sedeset hiljad poslovica (Sr. Straforello, st. XXII.)

Isto tako i u Poljskoj književnički zavodi iztluči se marnim nastojanjem oko poslovica, kojih je velik broj, te su znamneni radi svoje ljetopisne i povijesne vrijednosti. Poznata je zbirka Monešteva od g. 1722. (Enchiridion Polonicum), danas veoma rijeka, ali posto je prevod, poslovice gube svoju izvornu ljetopis. U ovoj vrsti književnosti, kroz devetnaest vjeć, Poljaci su mnogo napredovali, te zaustavili dično mjesto kroz velikih naroda u Europi. Treba izaknuli

Danas je naš sabor na okupu, pak bi bilo neobuhodno nužno, da se pozabavi ovim pitanjem i da prestane ovo nesnosno stanje, za koje nas evo i stranci prikraju. Ovo bi se postiglo, kad bi sabor glasovao potrebiti iznos za jednog konsulentu, komu bi se povjerilo naše riečko ribanje i ono u jezerima, a dodijeljen bi imao biti u zemaljskom gospodarskom vijeću, ili zadružnom savezu; ako ovom posljednjem nad u obvezu do oni nadzor vrši ribarskim zadrgama.

Nadzornik savjetnik g. Zotti u svojoj osnovi dotakao se je i ribanju u našim riekama i rečima, kojih je da bi, kad bi se imalo brige posvetilo ovome, siromašno obitelji imale zdravu hrizu ili nemali dobitak. Komu nisu poznate izvrste pastreve iz Krke i Jadra, a jegulje iz Vrane i Neretve? Tko sladko ne jede rak iz Cetine? Pa ipak, dok ih želimo, svi imati i osladiti želudac puštao, da bez ikakova nadzora pašu u našim riekama miš, kobilica i na žalost dinamita. Preporučamo našim zastupnicima, da se za ovo zauzmu radi obrazra naše zemlje pred vanjskim svjetom, kao što i radi našu koristi. Ugleđamo se u druge pokrajine naše monarhije. Tamo se troši na hijade za ribanje u sladkim vodama, a u nas ni pare, kada da to nebi bilo vriedno.

Kako stranci sude o ribanju u našim riekama i jezerima te njihovu bogatstvu evo što o tome piše g. Gerl, a kako rekoso, što smo već u više navrata pisali u našem listu.

„Uzposeđi li se ribanju u sladkim vodama u Dalmaciji sa ribanjem u moru i koristima, koje se imaju od ovoga, morat će se uvidjeti, da je prvo mnogo zamarenije nego u Istri. No ne samo veliku važnost, koju ribanje u moru ima u ovim pokrajinama, nego ujedno i saraznjenu male broj sladkih voda, a naročito živilih voda, sačeralo je ovo ribanje u Dalmaciji na sasvim spredno stanje, koje ono danas zaustavlja u Dalmaciji. Ne može se doista poreći, da je bitno ovome žalostnome stanju krija i nestajuće potuke i zgudnih primjera. Razmatrajući iz bližnjega stvar, mora samo sebi prokrčiti put uverjenje, da je vrlo neopravданo, što se pored privredne važnosti ribanja u moru tako podupri gubi iz vida ona vrednost, koju bez ikakve sumnje imaju i sladke vode ove krševite zemlje kao izdašni izvori hrane i dobiti. Spuštajući se sa visina, skoro sve dalmatinske žive vode saljevaju se često nakon saraznjene kratka toka u more. Pošto su se uslijed uništenja nekadašnjih gajeva, broj, snaga i prilike strujanja vode strašno promjenile, pošto su mnogi potoci već odavna sasvim izčeli, a korita mnogih većim dijelom godine presuše, te samo u neka vremena godine navale u ravnicu sa brzinom, koja sve trza, vruči sa sabom kamenje i plesak i onemogućujući na taj način razvitak svakoga životinjskoga i bilinskoga života, znatan je broj dalmatinskih živilih voda, koje su sve skupa duge po prilici 200 kilometara, izključen nobe od svakoga njegovanja, od svake mogućnosti gospodarstvenog razvijanja. Ostale žive vode sakrivaju u sebi ipak lep broj napjedlovnih vrsti raka, i to kakvih nema u vodama drugih pokrajina, pa ni u vodama alpskih krajeva. Dalmatinske žive vode zaslužile bi dakle, da i za njih kućne čas, pak da se upozna njihova vrednost, njihova nesumnjiva važnost.

Što je do sada receno vredi i za vode zastajice ove pokrajine. Pošto ove vode zaustavljaju površinu od ne punih 6000 ha, zato bi time već zasluživale, da se na njih obrati obiljna pažnja. Naročito pak Vranoško jezero zauzimljeno odlično mjesto u privrednoj površini.

Lipinski g (1852), koji je druge oduševio pozakazujući vrednost poslovica za narodnu knjigu. U zadnje doba tiskao izvrstnu zbirku (Adalberg (Księga przystaw, przypowieści i wizarew przysłówowych polskich, Warszawa 1889-1894.) Za Poljacima dolaze Česi, koji uz svoju trogavsku i obrtničku okolicnost, krasno napreduju i na književnom polju, te imaju i lepih knjiga o poslovicama. Uvaženi književni Češi u svojim obdario je narod svojim velikom knjigom o poslovicama (Mudroštvu slovanu, narodu u prislovcima, Prag 1852). Za njim dolaze Erben (Prostornarodni české písneřa) i kriket, Prag 1862. (Dobrovski, Wenzigi drugi).

Kod Slovaca nije se doduše mnogo do danas napredovalo u radu oko poslovica, ali im druge vojne ustupamo posebno mjesto, jer su oni Hrvati najmlje slavljansko pleme, čija povijest ima mnogo zajedničkoga sa našom. F. Cegnar, E. Češev, Gomilšek, Metek, Potepan-Škojev, Tomšić, Urbas, Ripski i Bartl, objelodanjuvaju ih u raznim književnim smotrama poslovice, kako su ih na narodu sakupljali, kao u „Slov. Glasniku“ (1860.) Letopisu Slov. Matice (1879, 1880.)

gledu. Pa ipak izuzevi skoro samo ovo jezero, ostale se vode ne njeaju.

Sasvim su slične prilike i u ribnjacima. Po primjenjivim saobćenjima doduše ima u Dalmaciji 5 takovih gospodarstava, ali način kojim se to gospodarstvo vrši nije bio naznačen i spomenut, pak čak ni vrste riba, koje se u njima urgaju. Ne već iz ovih skroz nepotpunih podataka može se prosuditi stanje i prilike u kome se nalaze ova „gospodarstva“. Vode zastajice u Dalmaciji, a naročito veliko Vranoško jezero, stoji u podzemnom spojenju sa morem. Pošto se u zadnje vreme Vranoško jezero sa nadležnom stranom posvetilo obiljna pažnja, smisljeno gospodarenja, nadati se, da će se i jedan ili drugi od ostalih ribarskih zanimanika riješiti da i on tako postupa.

Osim jegulja, kojeg je glavna riba u ovome jezeru, ima u njemu i neki vrsti morskih riba, a to stoga što je ovo jezero spojeno sa morem. Od cile pomenute površine, koju obuhvaćaju vode zastajice, od pada na ovo 5 gospodarstava u ribnjacima nešto preko 200 ha. Iako je saraznjeno malen poprični obseg svakoga pojedinačnoga gospodarstva, ipak ne bi bio odveć malen, a da se ne bi mogli sasvim povoljni uspjesi postignuti.

Na pitanja, koja su bila postavljena o stanju raka u dalmatinskim vodama, nije se takoder skoro ništa odgovorio. Iz pruženih saobćenja može se vidjeti, da po 2 vode imaju plemeniti i kameniti raka, a drugih 5 imaju močvarni raka. Da li se u obče u Dalmaciji opažala poštar na racima, ili nije, da li se ta poštar, ako je bilo, utruila ili je još ima, da li su preduzeti nasadi raka u obalnim vodama i t. d., o tome se nije izvestilo.

Već često učinjenje primjetba, da bi se na polju ribanja moralo upravo svede da uradi, vredi, za Dalmaciju u najpodjepnjemu zamašaju. Moglo bi se svakako uprkos nekim prilikama koje stoje na putu, i to upravo u južnim krajevima, dosta dobra postignuti, ali je isto tako, da sam zakon o ribanju, pa ovaj bio ma koliko tačno prilagođen mjestim prilikama, neće nikada biti u stanju da što koristna donese. Uporedo sa takovim zakonom moralno bi ići prosvjećivanje, podučavanje i primjer, moralo bi se pučanstvo o tome pravcu tek ugođiti da ubude znalo, cijeniti korist racionalnoga njegovanja voda. Pa da ni živa radinost na ovome toliko zapuštenom polju ne bi ipak mogla doneti zamašju uspjeha, koji bi bio njenja stalna nagrada u alpskim krajevima, razumije se iz topografskih, klimatskih prilik. No, ona bi samo u saraznjenu malo slučajeva, kada bi se na veliko i na maleno vodilo, mogla da učini ribanje u sladkim vodama, znatnim činjenicom za zemlju. Pošto nije daleko vremje, u kojemu će i ova pokrajina biti u mnogo višoj mjeri razvijena svjetskome prometu, pošta će Dalmacija tada postati pristupanjem dočlanju stranaca, to neka želja za preduzećem, koja će nadalje pogledati, u temeljno preustrojenju sadanjih stanja na području ribanja u sladkim vodama, postane i u ovom zemljini poljem radinosti, koja će se izplaćati.

Cement.

Znajući da će mnoge zanimati kavka se nepovoljna perspektiva stvara našoj cementnoj industriji i koje sve teže posljedice mogu da odstupi nastanu, ako okolnosti ne okrenu na bolje, nalazimo shodnim ovdje doneti, što u pogledu toga donosi uvažena bečka „Oesterreichische Finanz-Revue“ od 15. t. m. Domoseće porazne podatke iz tog lista, hoćemo da podjedno upo-

1882 i t. d.) „Slov. Gospodarju“ (1872.) „Novičić“ (1857, 1873. i t. d.) u „Domu u Svetu“ i drugim.

Napose je tiskao zbirku učitelj Fran Kocbek u Ljubljani god. 1887. nadpisom: „Pregori prijeli in reki“! Zbirka je mala od str. 95, dakle svakako nepoduprena. O njoj je umni V. Oblak napisao kratku ocjenu u Jagićevu „Archiv für slavische Philologie“ (svez. XII.). Kocbek nije pokupio poslovice iz naroda samoga, nego ih je sabrao iz raznih novina, a po tom je ostalo štoša neupotrebljeno. Napose mu zamjera Oblak, što nije uvek na poslovice naznačio, odakle ih je uzeo, a uz to da je i u jeziku dirao.

Napokon je spomenuti, da kod Matice Slovenske leži u rukopisima mnogo poslovica, koje je počeo sastavljati pok. A. Parapat. Tako isto ima dosta gradiva, koje je ostavio g. Križnik. Ali sve to čeka maru ruku, da se poslovice uredi i tiska!

Iskreno nam je zahvaliti veleuč. gosp. K. Štrekelju, građačkom profesoru, koji nam je blagogotin dao neke od ovih podataka o poslovnoj književnosti kod braće Slovenaca.

(Nastavak će se).

zorimo na vrieme vladu, u koje težke prilike dolazi kod nas tek razvijena, ali ipak široko zasnovana industrija cementne proizvodnje, e da bi sav svoj upliv uložila, da se štetne posljedice utakmice bar u Dalmaciji ne očute, u Dalmaciji, koja je do sada uvek bila žrtvom interesa drugih naroda, pokrajnja u monarhiji ili njoj susjednih država. Našem cementu približno užazna krija, a ta bi znala, kad se nebi sretno prebrdila, da u Dalmaciji pod današnjim ustavom nije moguće nikomu poduzeti razvijati se, jer mu fali zaštite i oslona baš onđe, odakle bi moral bit na obću korist pučanstva podpomoženo i unapredjeno.

A sada neka čitatelji sude o stvari po tvrdnjama spomenutog lista, koji veli:

"Cjenama cementa približno sada duže vremena zastoj ili stagnacija. Utakmica borba, koja je bukvalno od najavljenja kartela između domaćih tvornica, zahvala sve to jače dimensije. Međutim je i nagoda između gornjošlezkih i austrijskih tvornica izteka, a nije obnovljena i to nije ostalo bez utjecaja na obću tržišni položaj, pošto sada njemačke tvornice u svojim ponudama za habsburšku monarhiju imaju slobodne ruke, što također po svojim snagama izabralju. Ovo bi se imalo u prvim mjesecima ove godine poštošiti, jer će tada stupiti u krajepost pozvanih željezničke tarife, koje otežavaju izvoz, dok njemački uvoz može u najgorim slučaju da računa do konca ožujka na dosadašnje nizje tovane pristojbine. Gornjošlezke tvornice već su do sad primorane usled utakmice triju inozemnih tvornica u Opelnu sniziti cene i moraju to u isto doba da učine prama austrijskim tvornicama. Cena cementa, koja je sada iz Beča tek od kakovitih K 3-65 nije najniža, koja se bliži; god. 1900. obstajala je cena od K 3-50, ali i to odkad su troškovi proizvodnje sa svim ponarsali; sa svim tim nije se moglo postići cena veća od K 3-65; u pojedinim prilikama padala je na K 3-50 i niže. U Dalmaciji n. pr. cena je usled utakmice dioničkog društva Split osnovana po Anglobanci pala na 2 $\frac{1}{4}$ K i taniošnje tvornice kušaju svoje područje razpočavanja proširiti do unutarnjosti Austrije. Ukuupni potrošaci cementa u Austriji iznosi 6 milijuna metričkih centi, a od toga 4-6 milijuna vezani su kartelom. Proizvodnja zadnjih godina ustanovljenih tvornica obuhvaća 4 milijuna metričkih centi, dakle upravo toliko kontigent kartela. K tomu pripadaju pet novih madjarskih tvornica sa proizvodnjom od 2 milijuna metričkih centi i isto toliko tvornica sa jednakom proizvodnjom na njemačkoj granici. Niti daleko jači konsum nebi mogao izcrpiti ovaj pristojbinu. Radi toga računa se u običe na sveudjelujući nadzorovanje cene i ako danasne cene novim tvornicam nose izravnii gubitak. Želja za obnovljenjem kartela i ako bi taj bio občenit, ima predviđeno malo izgleda u izvođenje, jer stare tvornice hoće da vide umanjen broj takmaka, prije nego li pomoći kartela stvore sebi novi temelj obstanka."

Jedinstvo uzgoja kuće i škole.

(Roditeljima na razmatranje).

Čim se diete rodili, postaje član pripadne obitelji, u kojoj roditelji kao njegovi: odgojitelji dužni su, da se misle za njegov obstanak, kao što da ga priprevaju za budući život.

No ne dolazi diete samo u dodir samo sa svojim roditeljima, nego i s drugim članovima obitelji, od kojih također prima pomoći i uputa. Dakle obitelji pripada u prvom redu dužnost odgajanja.

Da se druge uzmognu uzgajati, treba i sami biti valjano uzgojeni, te pred očima imati svetu čovjeku, kao što i sredstva, kojima će ga se svrsi privesti; treba dakle biti upućen, uz to ima se tome posvetiti vremena, osobito brige i požrtvovnosti.

Samo neke bolje obitelji mogli bi donekle udovoljiti svojoj dužnosti, dok drugi, kojima fali znanja i vremena, nipošto.

S toga su se osnovale škole, koje imaju da poprave, dopune i razriše kućni uzgoj.

Školi nije svrha, da diete nauči samo čitat, računati, pisati, crtati, pjevati i ostale nauke i vještine, nego da go shodnom poukom uzgoji čudorenim značajna i pobožna, razvijajući mu u duši sve krpjosti, kako će moći biti koristan sam sebi, ljudskom društvu i domovini.

U jednu rieč dužnost je škole, da ga učeni čovjekom, koji će kao individualni moći obstojati.

Od prvega dana odkada diete stupi u školu, postaje član dvije zajednice. Koristi je djetevo duž ove ta, što on unaprijed živi u uređenijoj i organizovanoj zajednici, u kojoj je postavljen učitelj, da ga biranim, propisanim i izkušenim sredstvima uzgoji za čovjeka i pripravi za život.

Radi obće svrhe uzgoja potrebno je, da olim zajednicama ne uzmajka jedinstvo. Ovo se može veoma lakho postići, ako samo roditeljima leđi pred očima, da je na njihova ko-

rist, ako složno sa školom rade, a osobito djece, koja se imaju za rana naučiti, da budu pokorna i poslušna njihovim i učiteljevim zapovjedima, a da se tako nauče i u buduće pokoravati se Božjim i ljudskim zakonima, bez kojih reda i obstanka u životu, a koristi domovini ne može biti.

Roditelji neka uvek imaju na umu, da škola držeci se svoje svrhe, želi da dopuni, izpravi i razriši domaći uzgoj. Ta je dužnost daje učitelju njegovom poukom, stegom i radom, a kuća treba da ga u tome podpomogne. Učitelj je sijač, a učenici i roditelji beru zrele plodove njegove svetje, a ova će to obiljata biti, čim većma budu njega roditelju u radu podpomognuti.

Gde kuća i škola skupno rade, gdje oboje stožno izidu, tamo će i zgrada biti temeljiti. Jedino ovakovom sloganom, pouka i uzgoj biti će uspiješni.

Neka uz to promisle, da je učitelj njihovoj djeci drugi roditelj i glavni prijatelj, koji kao takav neće ih niti zlostaviti, nego će uvek nastojati, da od njihove djece postanu značajni ljudi i čestiti rodoljubici.

Jao ti si je dječi, a i roditeljima, gdje kuća zabranjuje, što škola zapoveda, kada kuća odobrave, što škola kudi; kada kuća kudi što škola hvali; kada se kuća veseli, čemu se škola zlostavi i obratno; kada kuća slabio kori, što škola energično odsudiće, jer na ovaj način ni najbolji školski uzgoj ne može da ništa koristi, pošto kuća ruši, što škola trudom sagradi.

Napravito žele li roditelji, da usreće svoju djecu, a i buduća pokoljenja, neka njihov učitelj rad bude jedinstven i složan. Najbolje će tomu doprinjeti, budu li roditelji nastojati, da im djeca školu redovito pođaju, da učitelja i ostale starješine slušaju. Neka im ne bude dosta vidjeti samo ocjene školske obavijesti ili svjedočbe, već neka se potroute do škole, te upitaju o uspjehu i ponašanju svoje djece, te da se prama dobivenim učiteljevim savjetima i uputama vladaju.

Pak ni ovim ne smiju biti zadovoljni, nego neka i kod kuće nakupi svoju djecu da uzmou knjige i da uče. Njihova je dužnost, da nadgledaju dječje radnje, što je učitelj dao djeci da izrade. Nisu li ovo izvršili, ne smiju ih putati van, dokli dotično ne izrade.

Ne smiju ni djeci vjerovati sve, što im o školi kažu, već će se priputati kod njihovih sudrugovaca. Jesu li im djeca bila u školi; jesu li zna; je li ih učitelj ukorio, kaznio, te zašto? Onda će, ukoriti i oni, a do potrebe i kazniti. Ali ima ih na žalost, koji rado slušaju kad im se dječa tuže u učitelja i na školu, te njima pravo, a učitelju krivo davaju.

Na ovaj način suglasja između škole i kuće nema, a kako je već rečeno, škola neima ni uspijela, a od njihove djece postali će nevaljali, nezadovoljni i surovi ljudi.

Roditelji čuvati će se svih ovih pogrešaka. Nastojati će da njihova dječa učenju i pođaju u školu budu marljiva, a poslušna njima i učiteljima. Moraju sačuvati učiteljev ugled pred djecom, pak ne iznasti pred njihovim očima možda i umišljene mane učiteljeve. A kad dječaka što opaze kod svoje djece, moraju odmah ugusići, jer neka znaju, da je učitelj ugled biser i najlepši njegov noktak. Oduzime li mu se ovo, izčupali ste glavnu sršku njegove snage, bez koje opet pouka i uzgoj nema vrijednost.

Budu li se dakle roditelji čuvati, da u ničem ne uzkobljuju jedinstvo između kuće i škole, a još manje da umaznjuju, uvidjeti će, da će od njihove djece postati značajni i čelični ljudi, jer zrnie, koje škola po dužnosti ima da usije u srca dječja, urodit će granatim stablom, od kojega uživati će ploda i oni i domovina, a njegovu krošnju neće polomiti ni najčašća, poštui zaprke, koje čovjeku u životu čekaju, poštui je stablo niklo iz čvrstog temelja, koji je ustaško jedinstvo složnog rada i uzgoja kuće i skole.

J. L.

Iz grada i okoline.

Sabor u Zadru. U sjednici od četvrtka trešn je cio dnevni red. Dr. Dublić zatražio je od predsjednika, da zaštitni sabor od krovic uživoještanja poluslužbenje "Smotre", koja interpelant podnosiće neke rieči, koja on nije rekao ni se u stenografskom zapisniku nalaze. V. Milić se je incidentalno osvrnuo na popravak §. 33 te je rekao, da je protučuvan način, kako se je to izvelo. U razpravi učestvovali su dr. Tomaseo, koji je dokazao opravdanost predloga Prodanova i dr. Čingrija. Naredna sjednica u subotu.

Na adresu "Dalmatia". Premda smo više puta iznijeli u javnosti nerede na parobrodima društva "Dalmatia" ovi se ipak nastavljaju. Dužnost nam je, da na novo nešto iznesemo, a do koga je, nek uznastoji da ovi neredi prestanu. Grubišić Ante, zakupnik ribe iz Šibenika, šalje ribu u Trst, Riba, koju on iz Šibenika parobrodima društva "Dalmatia" šalje još nije prispijela na opredještu u izvornoj kolikoči i težini, o čemu svjedoče brozovi i pisma Grubišiću upravljena. Dana 17. prosinca 1909. primio je pismo iz Trsta, u kojem mu sejavlja da od klg. 24-40 ribe, fali kg. 4-40 trija, i 1 kg. cipala. U brozovu od 20. prosinca 1909. od 27 kg. ribe, nadjeno kg. 8-75. Brozav glasi: "Cas a man o messa, trovat a kg. 8-75" (podpis). U brozovu od 14. siječnja t. g. od klg. 40 i to: kg. 36 džita i trija kg. 4, nadjeno u Šibeniku duga kg. 18-96, a trija samo jedna od devet. Ovo su dosta jasno činjenice, a tko hoće da se osvjeđe, nači će na našem uređenju pisma i brozove. Ne treba da iznosašmo dalje, jer i ovo je previše, a i žalostno, da se ovakove stvari na parobrodima društva "Dalmatia" dogadjaju. Nema tu druge, riba se jednostavno krade, a to je ono, što se mora javno žigosati.

benika parobrodima društva "Dalmatia" šalje nikad još nije prispijela na opredještu u izvornoj kolikoči i težini, o čemu svjedoče brozovi i pisma Grubišiću upravljena. Dana 17. prosinca 1909. primio je pismo iz Trsta, u kojem mu sejavlja da od klg. 24-40 ribe, fali kg. 4-40 trija, i 1 kg. cipala. U brozovu od 20. prosinca 1909. od 27 kg. ribe, nadjeno kg. 8-75. Brozav glasi: "Cas a man o messa, trovat a kg. 8-75" (podpis). U brozovu od 14. siječnja t. g. od klg. 40 i to: kg. 36 džita i trija kg. 4, nadjeno u Šibeniku duga kg. 18-96, a trija samo jedna od devet. Ovo su dosta jasno činjenice, a tko hoće da se osvjeđe, nači će na našem uređenju pisma i brozove. Ne treba da iznosašmo dalje, jer i ovo je previše, a i žalostno, da se ovakove stvari na parobrodima društva "Dalmatia" dogadjaju. Nema tu druge, riba se jednostavno krade, a to je ono, što se mora javno žigosati.

Porota u Šibeniku. Prvo porotno zasjedanje kod ovog okružnog Sudišta počinjije dne 28. t. m. Predsjedat će predsjednik istoga g. M. Silobrčić, a zamjenjivat će ga pokr. savjetnik g. A. Benković.

Za večerasnjeg vel. sokol. plesa preko odmora i večere pjevali će mužki sokolski zbor. Za lutriju stigli su već brojni darovi izmedj u kojih su neki odlikuju osobitim ljestpotom i vrednošću.

"Hrvatskom Sokolu" u Šibeniku počinje: na uspomenu pok. Tomice Bognolo gdj. Tonka Belamaric 2 K; na uspomenu pok. Antuna Vitanovića veler. g. Teodor Subotić, kand. med. vet. iz Beča 4 K. — Uprava "H. S." najlepše blagodati.

"Hrvatski Sokol" u Drnišu prireduje dne 29. t. m. svoj družstveni ples. Želimo mu od sreca najlepši uspjeh!

Hrvatski akademici u Zadru priredjuju u nedjelju 23. siječnja o. g. u prostorijama "Hrvatske Čitaonice" na korist zaklade Hrvatskog Akademickog Kluba za priopćom ubogim članovima kraljevini ples. Početak u 9 sati na večer.

Vjenčanje. Naši odlični prijatelji i vjerni pristaši stranke prava gosp. Josip Pasini u Trogiru, danas se vjenčaju sa dražesnom [gospodnjicom] Pavlom Milić. Naše srdačne čestitke mlađenici!

"Ubožkom Domu" uđeljše, da počaste uspomenu Milice Knežević: Josip L. Bilić 5 K, obitelji Hermana Škyskog 5 K, Karmela Gau 2 K, Jokondi Petris 5 K, obitelji Dra. Vinka Smolčića 5 K. Da počaste uspomenu Marka Franića: Mate Pergin 2 K, Marko Jakovljević 2 K, Vladimir Kuljić 2 K. Da počasti uspomenu Sime Žiačića: Josipa ud. Comici 2 K. Da počaste uspomenu Barbare Schab: Paško P. Ćikara 4 K, Stjepan Šarić 4 K, Stefanija Bogdan 2 K. Da počaste uspomenu Paška Karadjole: Grgo Koštan i obitelji 2 K, Brajanović ud. Marta 1 K, Ivan Vučić p. Andre 2 K, Ante Koštan p. Ivo 2 K, Stanko Grizanić 2 K, Lučić Malis 2 K. Da počaste uspomenu D. ud. Martinis: Dr. Julij Gazzari 10 K, Josip L. Bilić 2 K, sinovi pak. ud. Martinis 10 K, Dr. Ivo Krstelj 5 K. Da počaste uspomenu Darinke Bogdanović: Dr. Ivo Krstelj 5 K, Josip Grubišić 10 K, Antun Casollo 2 K, Šimun Šupuk 3 K, Josip Trlaja 2 K, Dr. Julij Gazzari 3 K. Da počaste uspomenu Stane Cvitanović: Jovo Mitrović 1 K. Da počaste uspomenu Ivana Borkovića: Nika Perica 2 K. Da počaste uspomenu T. ud. Bognolo: Gverilo Fulgosi 2 K, Paško Stančić 2 K, Grgo Stegić 2 K, Fran Crnjeko 1 K, Šime Tinulin 2 K, Adele Delfin 1 K. — Uprava "Ub. Doma" svima najdražnije zahvaljuje.

Naj svjet seli, seli neprestano, a u zadnja doba najviše. Baš ovih dana vidjemos ih u buljike obskrbljene putnim listom, gdje se spremaju... u Ameriku. Najbolje radne snage idu u daleki svjet, a ovama doma ostaje sve veća pustost i bleda. Težak ne može da živi ovde, da sruša terete; ubijen ekonomio nije u stanju, nije u snazi da se posveti rodnoj zemlji, i mora da se seli. Razloge tome naveli smo bezbroj puta u našem listu, ali što vrede razlozi kraj sustava, koji ide očito za tim, da nas baš srušavaju, izrabljivanjem ubija.

Ratno brodovlje. Jučer išao podne prispolio je u našu luku ratno brodovlje pod zadovoljstvom podadmirala Antonu Haus-a. Brodovi su ovi: "Erzherzog Karl", "Erzherzog Friedrich", "Erzherzog Ferd. Max" i četiri torpiljarka visokoga mora. Zadržati će se kako čujemo do ponedjeljka.

Dopisi.

Makarska, 13. siječnja 1910.

Od dulje vremena bijeli smo da se potužimo na ovdasnjega "postmaestra", ali poznavajuć njegovu kratkuču i šupljinu nismo se osvrčali. Sad već je vrieme da se taj delija na

duti malko za nos potegne putem javne štajupe.

On ujedno, sa svojim adjutom, šepavim Ratnom hoće da vedri i oblači, hoće da prkos, hoće da skupno da stvaraju neprilika publici, kojoj je već dozdrogirdlo njihovo ponašanje i pitia se što se ima učiniti da prestane ova prosta drzvitost. Poznato nam je dobro kakav imenje ima više vlast o Kaludjeru i Pavloviću ali to je nama glavno da jeduoč svrši ova anarhija na ovađašnjoj pošti i zato pozivamo u prvom redu našeg dičnog zemljaka Brilla, da ovo razisti, jer bi morali kašnje sve iznjeti što ne želim, jer nismo da komo skidimo, ali svaka tiranija mora imati svrhe. Nejbolje će moći imati izvješće od bivših ovđe činovnika, a i sadašnjih koji su sa ovom dvojicom služili i služe. Također trebalo bi upitati jedne i nesretne poslužnike na čijim se plećima tovi naduči delija. Suviše trebalo bi upitati presv. biskupa za ono neujedno i drzvitovo ponašanje Pavlovića na badnji dan, onda opet upravitelja paromilina. Također trebalo bi upitati predsjednika Štajne, a najnoviji dokaz ponasanje Pavlovića sa načelnikom, koji je morao brozjavno protestirati na ravnateljstvu u Zadar. A gdje su ona njihova zabilješka na pošti. Gde je ono, kad stranke dodaju u uređene satove, a treba da se više putovate, jer postmister řeta i dirigira sa kakvom bedastim igrokazom. A tko bi se sad i vredno?

Još bi imali vrlo važnih stvari iznjeti, ali sada prestajemo, dok ne vidimo što će ravnateljstvo poduzeti, jer su Makarani vrlo dobrili ljudi, ali sve do neke mjerje. Svasta se govori, ali ovđe danas ne iznosimo, nego će nas razumiti gosp. Brilli, kojemu su ljudi ovi poznati o istoj stvari još od prije. Oni su plaćeni i mraju da vrše dužnosti, inači neka sele.

Rogotin (Neretva.)

Pri otvoru seoske Blagajne. Već se je počekom lipnja prošle godine opažalo neko osobito veselje i čitala se osobita radost na licu seljana Rogatinjana. Uzrok tome veselju i radosti biće dobra, poštena, značajna i obzljilna namisao: osnuće seoske blagajne.

Riječ nemam, a da bi mogao izgrati značaj i poštenje o dobroj duši i osobi mladog mi dušobrižnika vele. Don Ivo Nikolić. Kao čelik značaj svećenika Don Ivo, sa svakim je prijažan i udovoran, jednom rieči, umijat, pak tome Hrvat je i pametno reka: "Umijat je janje i dve majke sasne". Umijatost Don Ivina je postigla, da dogovorno sa svojim sećanjima, oduči te ustanovi jedini spas puka "Blagajn".

Dne 4. srpnja 1909. sv. se kućo-domaćini te svaka mužka glava sastadoše na sazvatom mjestu. U prisutnosti gosp. Petra Bošnjaka počupština: Nastavio je Don Ivo seljancima, koji ga oduševljeno slušaše i odobravase njege ideje, koje su jedino za dobro puka. Prosledio je gosp. Bošnjak, koji je također u kratko iztknuo cilj blagajne, te rad i napredak. Nastavio je sa sastavljenjem pravilnika, kojeg su jednoglasno odobrili. U upravu bi izabran: upr. veleč, Don Ivo Nikolić (župnik); gosp. Josip Damić p. Nikole, trg. posj.; Šimun Mušlin, posjednik.

Selo nema nego 56 obitelji ali je središte Pline, Pasičine, diela Bačine, te Komina i Desana, osim ostalih obližnjih mjestija, te je nade, da će radit, ali jedino radit za dobro naroda.

Od štajonice na Opuzenu i blagajne u Metkoviću neću puno govoriti, jer znam da će mi mnogi pametni reći, da lupim zube uzalud.

U foliku znam, da će biti male manje (a onako nisu imali nikakova posla) upravi, a osobito g. Krstić, što uvek za nekakvom političkom hodu i traži, te Danki, a malom Paji naigore. Ne znam da li će ove godine pred javniju u vijagi, a komu, kako bude. Sior Niki je svejedno, on će isto uapnuti bačev u jematu i opremat. A mali Andrija neće onako češće trčati da kampioni (uzroke) diže koficam.

Nema sumnje da će naša novo otvorena blagajna Rogolinska, božjom pomoći te radom i marljivošću uprave uputit se dobro i još bolje napredovati. Rad joj i napredak bio sretan i beričati pa braču istomjesečne pravilne posebno pozdravljaju uz geslo "Bog i Hrvat"! Rogatinjanin.

Traži se kuharica vrstna

našoj domaćoj kuhinji. — Za potanje obavijesti obratiti se što prije u uređenju načega lista.

Širite "Hrvatsku Rieč".

Knjževnost i umjetnost.

Nova knjiga A. Petracića. Kritičar A. Petracić spremio je drugu knjigu svojih radova, koja će ove godine pod naslovom „Nove studije i portreti“ izći u Osliku nakladniku knjižare R. Bačića. U ovoj knjizi biti će obradjeni: Ivan F. Biondo, Varanin talijanski romanopisac, Hanibal Lučić i narodna pjesma, Goffredo Mameli, heroj i pjesnik, Nikola Šimić, dalmatinski novelista, Giosuè Carducci, R. K. Jeretov, G. Mazzardi, Milan Begović, Eugenija Šah, M. Pavelić, Marin Šabić, Tresić-Pavlić, kao lirici.

Meštrović na bečkoj izložbi. Na 16. o. m. u Bečkoj secesiji otvorena je umjetnička izložba, na kojoj su izložena djela šestorice umjetnika, a među njima zauzima prvo mjesto Hrvatski kipar Ivan Meštrović. On je izložio preko 50 skulptura, koje zauzimaju veći dio izložbe. Po prijemu bečkih i ostalih njemačkih novina, Meštrovićeva su djela na ovoj izložbi najbolja. Njegova velika produktivnost i uza to umjetnička snaga, kojom odise svaki njegov kip upravo zadivljuje bečke umjetničke krugove. Po priznanju svih bečkih kritičara, Meštrović je talent, kojega čeka prekrasna budućnost. Našem vrednomu zemljaku najsrdečnije desitamo.

Pohvala Maestru Hatzeu. O koncertu što ga je u Beču priredila gdj. Frida pl. Vuković i na kom je pjevala dve pjesme našeg Hatzea, piše „N. F. Presse“ (kritičar Korngold) od 15. o. m., slediće: „Osobito su zanimale dve dalmatinske pjesme od J. Hatzea. Pune turobnosti, naše su u gdj. Vnković najčitljivu interpretaciju.“ I druge su novine bečke naročito hvalile Hatzeove kompozicije.

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.)
Vlastnik, Izdavatelj i odgovorni urednik Josip Drezga.

Minlos'ev Prah za Pranje
Kavčiš i on visi na tom Milijon
već poznati i uvaženi kelimirči industrije sapuna gosp. Dr. C. DEITE u Berinu, da posjeduje većno svojstvo pranja.
veće od sapuna ili sode i sapuna.
bez da djeluje štetnoza rublje.
Minlos'ev prah za pranje
je prema tome najbolje
sredstvo za pranje rublja; štiti laneno tkanje mogući najbolji načinom, štetino je i daje
sjajnu bjeloču i podpunu bezmirisnost.
Zamotak od ½ kg. stoji samo 30 filira.
Dobiva se u drogerijama, trgovinama kolonijalne robe i sapuna.
Egros kod L. Minlos, Beč I.,
Mökerbastei 3.
1-14

Sposobna osoba podučavala bi uz umjerene cene djake c. k. realke.
Adresa kod uredništva lista. 3-6

Radničke knjžice

uz cenu od 20 para nabavljaju se u „Hrvatskoj tiskari“ u Šibeniku.

Veliko skladište gotovih odiela za gospodu

Saison 1909-1910

◆ Pio Terzanović * Šibenik ◆

Javljam štovanomu građanstvu, da mi je ovih dana prispejala od jedne glasovite krojačnice velika kolikoća gotovih odiela i kaputa za gospodu. Ova se odiela osobito odlikuju radi izvanredno, elegantna kroja i umjerenosti cena, tako da sam u mogućnosti svakom zahtjevu udovoljiti.

Preporučujem se bilježim se veleštovanjem

18./IX. - 18./III.

Pio Terzanović.

VLADIMIR KULIĆ

Jedina hrvatska tvornica voštanih svieća na paru.
Šibenik (Dalmacija).

Objava.

Čast mi je javiti p. n. občinstvu, najsloki trgovcima i obrtnicima, da sam naručio doskora otvoriti ovde prvu ovakove vrsti na našem jugu

Tvornica papirnatih vrećica

za trgovacku porabu.

Na to sam se odlučio i s razloga, što se je došlo iz ovakove stvari moralo naše občinstvo obraćati van pokrajine i poduprijeti svojim novcem tuđu poduzeća.

Moja tvornica papirnatih vrećica biti će uređena sasvim po zahtjevima moderne tehnike i biti će snabdijevana sa onim raznolikim materijalom, što zasjeca u ovaj obraz.

Prama tomu očekujem, daču u ovom podhvatu bit izdano podpouznen t. j. počas-čen cjenjenjem naručbama iz svih zemalja, gdje je našeg naroda.

Šibenik, 21. listopada 1909.

Ante Zorić
trgovac i posjednik.
22

Dionička glavnica - - - - K 1,000.000
Pričuvna zaklada i pritičci K 150.000.
CENTRALKA DUBROVNIK - - - - Podružnica u SPLITU i ZADRU.

Hrvatske narodne poslovice

uredio V. J. Skarpa, ciena knjizi broširano K 5—, a uvezano K 6—, nabavila se kod „Hrvatske tiskare“ u Šibeniku i u svim knjižarama.

STECKENPFERD --

od Ilijanova mlika SAPUN

najblaži sapun za kožu
kao i proti sunčanim pjegama.

Dobiva se svugde. 40-40

Zalagaonica - - - -

daje zajmove na ručne zaloge, zlatne i srebrenne predmete, dragi kamenje i t. d. uz najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstvu obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete

Mjenjačnica - - - -

kupuje i prodaje državne papire, razteretnice, založnice, srećke, valute, kupone. Prodaja srećaka na obročno odplaćivanje. Osiguranje proti gubitku kod ždrijebanja. Revizija srećaka i vrijednostnih papira bezplatno. Unovčenje kupona bez odbitka.

Zalagaonica - - - -

daje zajmove na ručne zaloge, zlatne i srebrenne predmete, dragi kamenje i t. d. uz najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstvu obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete.

88-52

5500

vjerodostojno popraćene svjedočbe lječnika i privatnika dokazuju da

Kaiserovi prnsi karamelli

(su tri jele)

Kašalj

nahladu, hunjavicu, katar i grčeviti kašalj najbolje odstranjuju.

Jedan omot 20 i 40 filira.

Jedna kutija 60 filira.

Na prodaju drži:

Carlo Ruggeri, Vinko Vučić
drogerija u Šibeniku.

Tiskanice

za občine i župne uredne prodaje uz vrlo jeftine cene

Hrvatska tiskara u Šibeniku.

Za občine:

Upisnik poljskih prekršaja.

Predračun (Predrazbroj). Odlok.

Knjiga prihoda, Razhoda, Tužbe.

Prijavnica za putnike.

Izkaznica poljskih prekršaja.

Mjesečni popis.

Pozivi.

Prijavnica boravljena.

Dostavnice.

Moiba.

Prijavna knjiga neakтивne momčadi.

Izbor glavaru.

Dopisi.

Marvinške putnice (pašos).

Tražbine.

Pritužbe.

Obči dnevnik blagajnice.

Platežni nalog.

Predračun (Predrazbroj) zajednice.

Svjedočba pripadnosti.

Upisnik klaonice.

Knjiga inozemaca.

Odušte imenovanja zakletog poljara.

Za župni ured:

Smrtnica ili Svjedočba smrti.

Krštenica ili Svjedočba rođenja, krštenja.

Dovolja vjenčanja.

Izvadak iz matice krštenih odnosno premijuljih dječaka.

Svjedočba vjenčanja.

Upisnik priznatih.

Birovna.

Svjedočba obavljenih proglašenja.

Obavijesti iz matice krštenih, rođenih, vjenčanih itd.

Kazalo upisnika.

Zapisnik župničkog ureda.

Popis osoba sastavljalih obitelji.

Kazalo zapisnika.

Potpuda o izplatili bratovštine.

Ukupni izvadak dohotaka i potrošaka.

Dopis župničkog ureda, Ord. za oprost od zapr. vjenčanja.

Dopis od župskog ureda župskom uredu.

Upisnik smrti.

Dnevnik blagajne.

Upisnik vjenčanja.

Upisnik rođenih.

Cedulj za sv. krizmu.

Izjedinci.

Prijava smrti.

Svjedočba slobode.

Nadžupničivo crkvinarstvo.

Fides baptimus.

Fides matrimonialis.

Fides mortuaria.

Zapisnik procjena.

Izvadak izostale žup. redovine kroz godinu.

Osim toga imamo na skladištu tiskanicu za „Javne dobrovornosti“ i „Poljodjelske blagajne“.

Prva parna tvornica za bojadisanje, pranje i kemičko čišćenje odjela na suho

M. DOMIĆA

Split, br. 355.

Primaju se odjela za kemičko čišćenje kao: obična, urenja, za šelinju, kazalište i plesove.

Osim loga zastore, prosljatre, rukavice od kože itd., razumije se sve u cijelinu čisti se sa strojem „UNIVERSAL“.

Isto tako parno bojadisanje gore navedenih predmeta.

Preporuča se svakome ovo zgodno i korišćeno podnebitje.

Za Šibenik prima i predaje:

JULIO RAGANZINI

Glavna ulica.